

25030

D(W) 3/82

Drukarnia Schwarza i Robinsohna w Przemwslu.

Cena 50,-

opr. 163,-

פאטנטא אין פערשוואונדען

דער סולטאן מוליי האפיר לויפט ארום וואו א משוגעניקר אין זיין הארעם.

— וואו אין פאטנטא? — שרייט ער ווילד און קרויצט מיט די ציין — וואו אין פאטנטא? תיבה זאל זי דא וויעדער זיין, אויב נישט וועל איך אלע קערצער מאכען מיט א קאפ... יא, טאקי איך אלע, איינזען קאליקעס, למענע גולמי'עס, וואס איהר וויסט נישט, וואס עס טוט זיך מיט אייך, און טאקי איך איך אלע, פאלשע שלאנגען, וואס איהר האט מיט געהאלפען, אז פאטנטא זאל פערשוואונדען כדי פטור צו ווערען פון אייזער קאנקורענטקע...

די איינזען שטעהען מיט אראבגעראוטע קעפ. זיי ווייסען אפילו נישט וואס צו ענטפערען. זיי גערען וואלטען זיי אויב איינזען געהאלטען דעם רוקען און מקבל געווען מיט אהבה די קלעפ פון דעם צעווילדעוועטען סולטאן, וואס פלענען אויף זיי תמיד רענענען, ווען מוליי האפיר אין א זיין און פעכ.

אבער היינט הערט דער סולטאן נישט אויף צו שרייען, ער האט נאך אפילו די גרויסע לערערנע כייטש—, מיט וועלכער ער זיכטשט שטענדיג אזוי גערן—, נישט אין דער האנד אריין גענומען, האטשי די איינזען האפען זי איהם שוין גערענט

פאר די אויגען, ווי איינער רעדט: נא דיר דעם קאנטשוק און
זי און אויגו טקיים פסק...

טורט האפיר מאכט זיך אָבער ווי נישט זעהענדיג און
האלט ביי אמת שרייען און טופען מיט די פיס, דאָס איז אַסימן,
אז זמן בעס איז נאָך זעהר גרויס און ער וויל זיך נישט אָב-
קיהלען.

די וויבער פֿון דעם האַרעם אָבער, די טענצעריגען און
די אַדאלהסקעס, וואַגען עס, דעם סולטאַן צו פארען צו די פּיס,
צו קישען זינע פּאַנטאַפּעל און צו בעטען רחמים...

— טורט מיט אינו, וואָס דיר געפּעלט, אונזער טייערער האַר
און נעביטער — בעטען זיי — אָבער בעיזולדיג אינו נישט אומ-
זיסט... מיר שווערען ביי גאָט, אז מיר וויסען פון גאָר נישט!...
— אַה, איהר האָט שוין מורא פאר דעם טויט! — שרייט
דער סולטאַן וויטער און קען זיך קיים איינהאַלטען פאר בעס —
איצט שווערט איהר שוין ביי גאָט... פאר וואָס האָט איהר
פּערגעסען אין גאָט דאַמאַלט, ווען איהר האָט מיר פאַטימא
פּערטריעבען?...

און ער לויפט וויטער אַרום ווי ווילד אין די ציטערן פון
האַרעם און זינע אויגען פּונקלען ווי די אויגען פון אַ ווילדען
טייערער.

די איינזיכען און די וויבער פון האַרעם וויסען זיך קיין
עצה צו נעבען. זיי בעהאַלטען זיך אין די ווינקעלעך פון די
ציטערן און ווילען איבערוואַרטען די צייט, ביז דעם סולטאַנס
בעס וועט זיך שטילען... זיי קענען טורט האַפיר זעהר גוט און
וויסען, אז לאַנג האַלט זיין צאָרן נישט אָן... ווען ער וועט זיך
אַבזינעל בערוהיגען, וועט מען מיט איהם קענען רעדען...

זייער בעהאַלטען זיך רייצט דעם סולטאַן נאָך מערה, ער
לויפט אַרום אין די ציטערן און וויל די בעהאַלטענע אַרויס-
שלעפען

שלעפען פון די ווינקעליך. אָבער עס געלונגט איהם נישט, זי
פערשטופען זיך וואָס א מאָל טועפער...

— אה, איהר שלאנגען! שרייט ער וויטער — איהר בע-
האלט איך פאר מיר! אָט וועט איהר זעהען, אז פאר מיר קען
מען זיך נישט בעהאלטען...

און איצט האפט ער דעם קאנטשוק און הייבט אָן ארום-
צושלאַנגען אין אלע זיטען, וואו ער טרעפט נאָר.
די וויבער שרייען און קוויטשען פאר גרויס שמערץ.
בייטש איז שאַרף און רייסט פשוט אוועק שטיקער פֿלויש, וואו
זי טרעפט...

אָבער די איינזען זענען זיך נאָר מחיה, זיי לויפען אַרויס
פון זייערע בעהעלטנישען און שמערצען זיך דעם סולטאן פלומירשט
אין וועג... זיי ווייסען, אז אָט אָט וועט זיך זיין בעס בערוהגען
און זיי וועלען קענען בלייבען לעבען.
זייער השבון ווייזט אַרויס פאר ריכטיג.

אין עטליכע מינוט ארום, נאָכדעם ווי דער סולטאן האָט
זיי אַרע מכבד געווען מיט קלעפ, האָט ער זיך אָנגעהויבען צו
בערוהגען.

— און איצט ברענגט מיר תיכף פאטימא אַהער! שרייט
ער וויטער, אָבער נישט מעהר אזוי ווילד ווי פרוהער — ברענגט
זי מיר, אָדער עס וועט זיין אייער טויט...

— גרויסער און ערהאבענער הערר! — וואגט איצט דער
אָבעראיידן צו געהען דאָס וואָרט — די ווייסט, ווי טריי מיר
אלע זענען דיר און אז מיר וואָלטען פאָר דינעטוועגען גענאנגען
אין פֿיער און אין וואסער... אָבער מיר אליין ווייסען נישט
וואו פאטימא איז אהינגעקומען און אייב די וועסט געבען
איז צייט, וועלען מיר זי זוכען... דיין הויפטשמאַרט, הייליגער
הערשער, איז גרויס... מיר וועלען טוען לאנג זוכען...

— יאָ, לויפט און נוכט זי נאָר, — זאָגט דער סולטאַן,
שוין גאַנץ רוהיג — זאָגט איהר, אַז איך וועל זי לאָזען פֿער-
ברענגען לעבעדיגערהײַט, אויב איך וועל זי פּאַקען, מיט מיניע
אייגענע הענד וועל איך איהר די אייגען אויסשטעקען און די
פּאַלשע צונג אַרויסרייסען, איך אלײַן וועל זי...

— יאָ, יאָ! — ענטפֿערען די איינזען — סײַר וועלען איהר
דאָס אלעס זאָגען, אויב סײַר וועלען זי געפּויגען...

— וואָס הייסט אויב? — הייבט זיך בײַ מולד האַפּיר דער
צעם וויעדער אַנצוצונדען — גאָר קיין אויב, איהר הערט!
איהר מוזט זי סײַר נאָך היינט ברענגען.

— בורדאי, בורדאי, — שרייען זיי דערשראָקען — נאָך
היינט, תיפּף, סײַר לויפֿען שוין...

— האַפּט נישט אזוי, וואוהיין לויפט איהר? — פּרעגט

דער סולטאַן ווייטער — וואו וועט איהר זי אָנהעבען צו וועלען?
— וואָס הייסט, וואו? סײַר ווייסען דאָך, פּוין וואַגען זי

קומט! סײַר וועלען זי זוכען אין יודישען מעהאלדא.

— גוט, גוט! — ענטפֿערט דער סולטאַן — לויפט און

ברענגט זי סײַר צוריק. און אויב די פּערפּלוקטע יודען זענען
שוברוג אין איהר אנטלויפֿען, דאן וועט זיי זײַן וועג די
וועלט...

די איינזען וואַרטען נישט, צו הערען די ווייטערע ווער-

טער פּוין סולטאַן. זיי זענען צופריערען וואָס ער האָט זיך אַ
ביסל בערוהיגט.

זיי ווינקען צו דער שענהנסטער אַדאַלסמאַן פּוין האַרם,

דער מעשערקעסקע צולימא, זי זאָל דעם סולטאַן געחמקען אין
איהרע הענד, און האַפֿען זיך איינצוגעבן אַרויס.

צולימא לאָזט זיך נישט בעטען. דערקענעדיג, אַז מולד

האַפּיר איז שוין גאַנץ רוהיג, לויפט זי צו איהם צו, געחמט
איהר

איהם ארום מיט ב'ודע הענד און שלעפט איהם מיט זיך
אין מיטען זאאל. דאָרט לאָזט זי איהם שמעקען און היכט
אָן ארום איהם אַרומצוטאנצען מיט אַ ווילדען משערקעמישען
טאנץ...

ס'זיך האַפּיד בעטראַכט איהר שענעם טאנץ מיט
אויגען פיל תאיה... אין דער מינוט האָט ער אָן פאַטמאַ
אין גאַנצען פּערגעסען...

ב.

און דער יודישען מעהאללאַ

דאָס וואָס געטאָ איז געווען אין די אַמראָפּעאישע
לענדער, דאָס איז געווען אין איז נאָך ב'ו היינט די מעהאללאַ
דאָס יודישע פינערטעל, און די אוואַטישע און אַפּריקאַנישע
לענדער.

אין יעדער שטאָרט וואָהנען די יודען אין אַ בעזונדע-
רען פינערטעל, אָבגעשלאָסען פון דער איבריגער שטאָרט.
דאָרט לעבען זיי זיט הונדערטער יאהרען אין האַבען מיט
דער איבריגער בעפעלקערונג נאָר קלין שייכות נישט. ב'ו
טאָג פיהרען זיי געשעפטען אין שטאָרט. די נעכט אָבער
טווען זיי פּעברענגען אין דער מעהאללאַ, אין ווען עס
טרעפט זיך אַמאָל אַ צרה אויף יודען, ווערט דאָס מעהאללאַ
איבערלאָזען און די יודען ווערען פּאַנאָמיערט, נאָך דעם
מוסטער פון די אַמראָפּעאישע לענדער.

די לאַנג פון די יודען אין מאַראָקאָ איז קליינמאָל קליין
נומען

גוטע ניט געווען. תמיד פלעגן זי ווערן פערפאלגט און
אונטערדריקט. בפרט אין דער הויפטשטאדט פּעץ האָבען זי
שטענדיג געמוזט למרען צרות.

די פאנאטישע מאראקאנער האָבען עס שטענדיג געוועהן
נישט גערען, וואָס די יודען מעגן דאָרט וואָהנען און
פערשרענען מאָהל האָבען זי גע'פּוּעל'ט ביי די סולטאנע, די
יודען אַרויסצוטרײַבען. מען פלעגט זי אפילו תמיד שפעטע-
וועדער אַרײַנלאָוען, אָבער קען האָנגי האָבען זי קינמאָל
נישט געלעקט,

הינט לעבט מען דאָרט אין אַ גרויסער שרעק.

דעם אלטען רב'ס, רבי צמחם, אַ אייניקעל, איז פאר
געטויכע טעג גענומען געוואָרען צום סולטאן אין האַרעם.

סולטאן מוליי האַפּיד איז געווען זעהר אַ לײַנישע-
מענש. וויפּיעל פּרויען ער האָט געהאט אין זײַן האַרעם, איז
איהם שטענדיג געווען צו וועניג. ער האָט דאָרט געהאלטען
פּרויען פון אלע לענדער, מאַראַבערינען, טשערקעסקעס, קאַ-
זאַטיקעס, און אפילו אַמאַפּעאַרינען, וואָס מען פלעגט פון
זײַנעטוועגען קײַפּען אויף די סקראַויען-טערקטע.

אָבער דאָס איז פאר איהם נאָך אלץ געווען וועניג און
יעדע פּאַר חדשים פלעגט ער אַרויסגעבען אַ בעפעהל, איהם
צו זוכען נייע פּרויען. פלעגן זײַנע סריסים, די איינזען אַרומ-
לײַפּען אין די גאַסען פון פּעץ און וואו זי האָבען געטראָפּען
אַ שעהנע בתולה, האָבען זי זי געחאַפּט און געברענגט צו
מוליי האַפּיד, זי האָט אפילו געמעגט זײַן די טאַכטער פון די
גרעסטע מיוחסים.

ווישע מירליך האָבען זי קינמאָל נישט געקענט כאַפּען.
די יודישע מעכטער פלעגען אין די טעג, ווען די כאַפּערס

זענען ארויסגעגאנגען, זיך בעהאלטען אין די קעלערס, אויף די בוידעמעס און אין די וועלדער.

אָבער אַינמאַל איז זײ פאַרט געלונגען, צו בעקומען א יודישע טאָכטער אין זײערע הענד — און דאָס נאָך דאָס האָט אַינזעל פון רב רבי צמח.

איהרע עלטערן זענען געשטארבען, ווען זי איז נאך געווען א קינד און רבי צמח האָט די קליינע שושנה גענומען צו זיך. ער איז שוין אַ אלטער מאן און געלעבט איינזאם אין אַבגע- שלאָסען פון דער וועלט, פלעגט גאנצע טעג און האַלבע נעכט זיצען און לערנען. די קהלה איז געווען קליין און האָט איהם גישט געגעבען פילע צו טהון, בפרט אז אין טעהאללאַע זענען געווען עטליכע דינים, צו וועלכע מען פלעגט ברענגען אלע שאלות און זיך צו זיי ווענדען מיט אלע דיני-הטורה.

שושנה איז געבליבען עטליכע יאָהרען ביי רבי צמח און איז אַיפגעוואַקסען אַ בליהענדע שעהנהייט.

ווען זי איז אַלט געוואָרען 18 יאָהר, האָט רבי צמח מיט איהר אַ שידוך געטהון מיט רעם זעהן פון איינעם פון די גרעסטע יודישע גבירים פון פעץ און די חתונה האָט שוין גע- זאָלט זיין און עטליכע וואָכען.

האָט זיך געמאַכט, אז מולי האַפיד איז וועדער אַנגעקו- מען זיין שנעין אין ער האָט פערלאַנגט נייע מיידלעך. האָבען זיך די סרוסים אַרויסגעלאָזט אין שטאָרט זוכען אין זענען אויך געקומען אין יודישען פיערטעל.

אַלע מיידלעך האָבען זיך בעהאלטען. נאָר שושנה איז געווען אזוי אונפאַרויכטיג און גראָד אין דעם טאַג געגאנגען בעווענען איהר'ס אַ חבר'טע... און מען האָט זי געכאַפט און געברענגט צום סילטאן.

ווען מען האָט זי געברענגט אין האַרעם, האָט גישט געהאַלפּען

געוואלפען קמן שרמען אין קמן בעמען... מען האט זי אויס-
געפוצט און געפיהרט צום סולטאן... וואלט זי געפרופט נישט
ווערען געהען, וואלט זי בעקומען אזוי פיער קלעפט, אז
עס וואלט זיך איהר אָבגעלויבט.

זושנה האט געוואוסט, אז איהר איינגעשפארטקייט וועט
איהר נאך נישט העלפען. אדרבה, וואס מעהר זי וועט וועלען
אנטלויפען, אלץ שטארקער וועט מען זי היטען. האט זי
געזעהן, ווי זי זאל זיין איינגעשרטאנען מיט אלעמען. אָבער
אין איהר מוח האָבען שוין פון דער ערשטער מינוט אָן
געארבייט מחשבות, ווי אזוי זי זאל קענען אנטלויפען.

ווען מען האט זי געפיהרט צום סולטאן, האט מען
איהר אַ נאָמען געגעבען פאטימא.

פאטימא איז דעם סולטאן געפעלען בעסער פון אלע
פרייען פון הארעם, איהר יודישער הן און איהר צניעות
איז ביי דעם ווילדען פערשוין געווען עפּוּס ניעם און ער
האט הייבן ערקלערט, אז זי וועט זיין זיין ליבלינגס-פּרוי.

זושנה האט נאך אויף אזויפיעל געקענט מודיע זיין
איהר זיידען, וואו זי געפונט זיך. און זי איז פערבלעבען
אין הארעם.

ווען די ידיעה איז געקומען צו רבי צמח, האט ער במעט
פערלויבען דאס חיות, ער האט הייבן מודיע געווען דעם חתן
און זינע עכטערן און עס איז צוזאמענגערופען געוואָרען אַ
סיפה פּין אלע ראשי הקהלה, פרי צו בעראַטען, וואָס עס איז
צו טהוין.

אָבער קמן עצה האט מען נישט נעקאָנט געפונען, מען
האט געוואוסט, אז צום סולטאן קען מען אפילו נישט רעדען.
אומגעסען מיט די איינזען, שינה צו האָנען פריי, האפן איז
אויך

אויך נישט געווען וואָס צו רעדען, מען האָט געוואוסט, אז דאָ וועט מען גאָר נישט פּוּעל'ן.

איז דו אסיפה נישט געקומען צו קיין שום בעשלוס, אָבער דער חתן האָט ערקלערט, אז ער וועט אונטערנעהמען אלסרינג, וואָס וועט נאָר זיין מעגליך, כדי צו בעפרייען זיין בלה, ווען עס זאָל איהם אפילו קאָסטען דאָס לעבען.

ער האָט גאָטרייך נישט געוואוסט, וואָס ער זאָל אָנ-הויבען און וועלען וועג ער זאָל געהן, כדי צו דערגרייכען צום ציעל.

נאָר זיין ענטשלוס איז געווען פעסט, נישט פּרוּהער צו רוהען, ביז ער וועט שושנה האָבען אַרויסגענומען פון דעם האַרעם.

און ער האָט זיך פּערקלירעט פאַר אַ מאַראַקאנישען בעטלער און זיך אָנגעהויבען אַרומדרעהען אַרום דעם הויף פון דעם סולטאַן.

ער האָט נישט געוואוסט, אז אין דער צייט, ווען ער דרעהט זיך אַרום און קלערט וועגען אַ פּלאַן, זיין בלה צו בע-פרייען, איז שוין שושנה מיט דעם אינגענעם בח אַרויס פון דעם סולטאַנס לאַפעס און איז שוין פּריי.

ג

שושנה אַנטלויפט.

שושנה איז קיים אַיין סאַג געווען אין האַרעם, דער סולטאַן האָט זי נאָך אפילו נישט געהאַט אָנגעריהרט.

די פרויען פון הארעם, פאר וועלכע זי האָט זיך, ווען זי איז געבליבען מיט זי אליין, אויסגעוויינט און דערצעהלט, אז זי איז אַ כלה און האָט געוואָלט אין עטליכע וואָכען אַרום האָבען חתונה, האָבען זיי אויף איהר בעקומען שטארק רחמנות.

זי זענען בכלל נישט געווען צופריערען, וואָס דער סולטאן האָט בעקומען אז נישט שעהנהיים אין הארעם, וויסענדיג, אז איצט וועט ער זיך אויף זי אפילו נישט וועלען אומקוקען.

אַבער מיט שושנה האָבען זי חוץ זייער איינפערזוכט בעקומען טאקע באמת מיטלייד און וואָרטען איהר מיטגעהאָלפֿען, צו אנטלויפען, ווען זי זאָלען נאָר געווען קענען.

העלפען האָבען זי אַבער נישט געקענט, דער הארעם איז געווען אַרוםגערונגעלט מיט אַ הויכער, ברייטער סויער און בעקומען פון אלע זייטען. די סריסים וואָס זענען געשטאנען אויף דער וואַך, זענען דעם סולטאן געווען שטארק געטריי און וואָרטען בשום אופן נישט דערלאָזט, אז איינע פון די פרויען זאָל אַרויס גאָהן זיין ווילען.

אַ חוץ זען זי די דער הויף, אין וועלכען דער הארעם האָט זיך געפונען, געווען שטרענג בעוואַכט פון גרויסע ווילדע הינט, וואָס האָבען געמאכט אַ געוואַלטיגען ליאָרם, ווי באַרד עס האָט זיך נאָר איינציער געווינען ביי דער סויער.

די פרויען פון דעם הארעם האָבען זיך אלע נאָך האַלבער נאכט, ווען דער סולטאן האָט פֿערלאָזט דעם הארעם, געלעגט שלאָפֿען, און אויך שושנה האָט זיך געלעגט אין דעם פאר איהר בעשטימטען בעזונדערען בעטעל, בעפוצט מיט זייערע פֿאַרהאַנגען און פול מיט שמעקענדיגע בלומען און רויען.

זי האָט אָבער אין דער צייט, ווען אלע אנדערע פרויען האָבען געשמאק געשלאָפֿען, אפילו אַ אױג נישט געקענט צו-
טהן און אױז די גאַנצע צײַט נאָר געלעגען און געקלערט וועגען
אַ וועג, ווי אױז קומט מען אַרױס פון דיעזעם נייעם גיהנום און
ווי ווערט מען וויעדער פריי.

ווי לאַנג זי אױז געלעגען, האָט זי נישט געוואוסט, אױהר
האָט זיך אױסגעראַכט אַז עס אױז שוין אַ אױבנגקײַט.
אָבער עס וועגן און גאַנצען פֿערגאַנגען צוויי שעה פון
דער טױט, ווען זי אױז געבליעבען אַרײַן...
פאַר טיעדיגקײַט און אױפֿרעגונג האָט זי אָנגעהויבען צו
דרעמלען.

און פֿלוצים האָט זי זיך אױפֿגעכאַפט פון אַ שטאַרקען
בילען פון די הינט אין הויף...

זי האָט נישט געוואוסט, וואָס עס אױז געשעהען און אױז
נייגעריג אַרױס פון אױהר ציטער און געעפענט די טהור פון
דעם זאַל, וואָס פֿיהרט אין הויף אַרײַן.

דאָס בילען פון די הינד האָט אלע אױנוכען אַרױסגע-
לאָקט אין הויף אַרײַן. קינער האָט זי נישט בעגעגענט און
קינער האָט זי נישט געשמערט

באלד האָט זי זיך געפונען אין הויף. עס האָט שוין אָני
געוויבען צו פאַגען און זי האָט געקענט זעהען די טויער, וואָס
שליעסט אָב דאָס הויף און אױך דאָס טויער, וואָס פֿיהרט
אַרױס אין אַנגאַרמען אַרײַן.

און אָט דוכט זיך אױהר, אַז דאָס טויער אױז אָפען,
דורך דעם אנדערען טויער אױז אױנער פון די אױנוכען
אַרײַנגעקומען שפעט בײַ נאַכט. די הינט זענען אױס אױבער-
באלע און אױנוכישע וועכטער וועגען אַרױס זעהען, וואָס עס
אױז געשעהען.

דאס צווייטע טויזער אין דערווייל געבליבענען נישט בע-
וואכט.

א האלבע מינוט בלייבט שושנה שטעהען, זאל זי וואנען.
צוצוגעגען צום טהויזער, די הינט וועלען נאך בודאי אימקעהרען
און מען וועט זי האפען.

באלד אָבער זאָגט זי צו זיך אליין, וואָס קען זיין ערנער
פון ערנער. ווען מען וועט זי האפען, וועט מען זי צוריקשלע-
פען... געשעהען וועט איהר בודאי נאָר נישט, זי איז דאָך אזוי
שטאַק געפֿעלען דעם סולטאן, וועט מען עס אפילו נישט וואנען,
אויף איהר אויפצוהאָבען א האַנד...

און זי וועט ביז און דערפריה שוין געפונען א תירוץ,
אויב די אַמנובען וועלען זי פֿערמסרן פאר דעם סולטאן.

נישט פֿיעל קערענדיג געהט זי צו צום טויזער, עפֿענט
עס און האַפט זיך פֿלינג אַרויס...

קלענער האָט זי נישט אויפגעהאלטען און זי האָט מיט
גיכע שריוט דערגרייכט דעם צוים פון גארטען און איז אַרױבער...
ערשט ווען זי האָט זיך געפֿיהלט פֿרוב, האָט זי דער-
קענט אין וועלכער לאַגע זי איז.

זי געזיגט זיך אין א פרעמדען טייל פון דער שטאָדט,
וויסנט נישט, וואוהין זי געהען, עס איז נאָר נאכט און קלינער
טשעפעט זי נישט, וועט אָבער ווערען מאָג און מען וועט זי
געפונען אין איהרע סבישים, וועט מען דערקענען, אז זי איז
אנטלאָפען פון האַרעם און זי בודאי צוריק ברענגען, וואָס האָט
זי אויפגעטוהן?

לויפֿען אין ירושען פֿיערמעל, קען זי נישט, די טויזערען
פון דער טעהאללאַ ווענען אוצט פֿערהאקט און די וועכטער
וועלען זי נישט נאָר נישט אַרױסגען נאָר זי אויך פֿערהאקטען...

בלעבט איהר קלוג אנדערע בידור, ווי צו לויצע, וואוהין
 די אויגע, ווערען זי טראגע. ערגעץ וואו אין שטאדט, זוכט
 זי, אין פארהאנדיג א טועפער ווא-ע... אין ערנסטן פאל
 וועט זי אין די חילוקים פון דעם פלום געפונען א אייביגע
 רוח...

און שושנה האט זיך געלאזט לויפען אהן א ציעל...
 ווען עס האט אנגעהויבען ווערען ליכטיג האט שושנה
 דערקענט, אז זי געפונט זיך שוין ביי דעם ענדע פון דער
 שטאדט און אין נאָהענט פון דעם גרויסען וואלד, וואָס רינגעלט
 זי ארום.

און נישט פועל קלערענדיג האט זי זיך אריבערגעחאפט
 אין וואלד און זיך בעהאלטען צווישען געדוכטע קשאקעס...
 דאָ איז זי צוערשט פריי און קען א ביסעל קובען צו זיך.
 איצט וועט זי געפונען צייט, איבערצוקלערען, וואָס עס זאל
 געשעהען וויטער.

אין זאך האט זי געוואוסט: אָהן פרעמדער הילף וועט
 זי אין יודישען פיערטעל נישט קענען ארבעטן, די וועכטער וועלען
 זי דאָך דערקענען.

זי וואָלט געמוזט בעקומען אנדערע קלמערע, אפשר
 גאָר די קלמערע פון אמאן, דעמאלט וואָרט זי געקאנט ארבעטן
 און סודיע זיין איהר זייערען, וואָס עס איז געשעהען, מען וועט
 זי שוין ערגעץ וואו קענען גוט בעהאלטען.

אָבער וואו זאל זי דאָ און וואלד נעהמען אנדערע קלמערע
 און ווי אזוי וואָלט זי געקענט פערשטענדיגען איהר זייערען,
 אָדער איהר חתן, וואו זי איז?

פון דער אנדערער זייט איז אפשר גלייכער פאר איהר,
 זי זאל זיך איצט נישט געפונען אין יודישען פיערטעל... דאָרט
 וועט מען זי בודאי וועקען אין אלע ווינקעלעך, אזוי אָבער וועט
 איהר

איהר זינדע און איהר חתן קענען שווערען, אז זיי ווייסען גאר
נישט פון איהר. נאך א פאר טעג, ווען מען וועט אין איהר
פאָנגען, וועט זיין גרינגער, זי זאל זיך קענען בעהאלטען...
זי ווייסט דאך, אז מולד האפיר איז א טעגש פון ווירדע
קאפריסען. באלד וועט ער געפונען א אנדער טירעל, וועט
ער אין איהר פערגעסען...

זי איז שטארק מיעד פאר אויפגענונג און פון דעם איז
לויפען... און ריעגענדיג אזוי בעהאלטען איז זי פערפאלען
אין טיעפען שלאף...

ד

רבי צמח נעטמ אלסדינג אויף זיך

אין הארעם האט מען ערשט אין דערפרוה, ווען די זון
האט שוין שטארק געווארמט, דערקענט, אז פאטימא איז פער-
שוואונדען.

די פרויען פון דעם הארעם שלאפען געוועהנליך ביז שפעט
אין דער פרוה און ערשט ווען עס זענען אריינגעקומען די
סקלאווינגען, פאטימא אויסצופוצען, אירער דער סולטאן קומט,
דאפען זיי דערקענט, אז איהר בעט איז לעער.

זיי האבען געמאכט א געוואלט. די איינזען זענען זיך
צוזאמענגעלאפען, מען האט אנגעהויבען ארומוועקען אין גאנצען
הויף, איז גארטען, אין ארע ווינקעלעך, אבער פערפאלען.
פאטימא איז פערפאלען געווארען, זי א שטחן אין וואסעל.

עס איז אלע געווען א גרויסער חידוש, זי אזוי זי האט

געקענט

געקענט אנטלויפען און עז איז ביי זיי געווען אויכערע
 זאך, אז אימיצער האָט איהר געטוהט מיט העלפען...
 אָבער ווער האָט דאָס געקאָנט זיין... איינער פון די
 סריסים זיכער נישט... אפשר אימיצער פון די פרויען, וואָס
 זעהן נישט גערען, אז דער סולטאן פערליעבט זיך אין
 אַ אנדערע... אָבער אויך דאָס איז געשעהען צום ערשטען
 מאָל...

האָבען די איינזען קיין עצה נישט געקאָנט געפונען און
 האָבען די גאנצע זאך געמעלדעט דעם סולטאן.
 די פרויען פון דעם האַרעם זענען אפילו יאָ צופריעדען
 געווען וואָס די נייַע קאָנקורענטע איז געלס געוואָרען. אָבער
 זיי האָבען געציטערט פאַר דעם בעס פון סולטאן און געוואוסט,
 אז דאָס שמעקט מיט שטיי, ווען נישט גאָר מיט דעם טויט.
 אלע, די סריסים און די פרויען, זענען איבערדעם גע-
 ווען העכסט צופריעדען, וואָס עס איז געווען מעגליך, דעם
 סולטאן צו בערוהגען.

גאָר אין דער צייט, ווען די סריסים וואָלטען באמת גע-
 טהון אלסדינג, וואָס איז אין זייער כח, צו געפונען די אנטלאָ-
 פענע, האָבען די פרויען פון האַרעם געוואונשען, מען זאָל זי
 נישט מעהר געפונען.

דערווייל האָבען זיך די סריסים ארויסגעלאָזט אין שטאָרט
 אריין, זוכען די אנטלאָפענע און עטליכע פון זיי האָבען זיך גע-
 לאָזט דירעקט צו דער מעהאלאָ, רעכענדיג, אז דאָרט וועט
 מען אפשר גיכער וויסען, וואו פאמיטא איז אַ דינגעקומען.
 זייער ערשטער וועג איז געווען צו איהר זייערען, צום רב
 רבי צמה.

אנאנדערע אַבטיילונג האָט אויפגעזוכט דאָס הייז פון
 איהר התן.

דעם חתן האָט מען נישט געטאָפּען אין דער היים און
בעקומען די ידיעה, אז ער געפונט זיך זיט עטליכע טעג און
טאָגער, דער האַפּענשאַפּאַרט.
האָט ער באַפֿן זי נישט געקאָנט מיטהעלפּען, פּאַסיג
זי אַנטלויפּען.

מז דאָך בווראי איהר זינדע זיין דער שולדיגער.
רבי צמח האָט צוגעשט אָבגעלחקענט שטין אין ברוי,
ער האָט זיך ערקלערט גרמט, צו שווערען, אז ער ווילסט פון
נאָר נישט.

אַבער ווען די סייסיס זענען אין אַוועג צוויק געקומען
צום סולטאַן מיט גאַרנישט און איהם דערצעהלט, אז פּאַסיג
חתן איז נישט אין פעז און אז איהר זינדע וויל שווערען, אז
ער ווילסט פון נאָר נישט איז מולד האַפּיר אַרזין אין אַג זייסען
בעס :

— וואָס טויג מיך אַ יודישע שבועה ? זי וועט בווראי
זיין שקר ! איך וועל מיך מיט די יודען נישט שפּיעלען, געהט
אַרבעט צום רב אין זאָנט איהם, אז אויב מען וועט מיך נישט
נאָך היינט ביי נאַכט צושמעלען די אַנטאָפּענע, אָדער איבער-
געבען דעם וואָס האָט איהר פּערהאַלפּען צום אַנטלויפּען, וועל
איך מאַרגען הייסען חרוב מאכען די נאַנצע מעהאללא און אלע
יודען אַרויסטריבען פון לאַנד.

מען האָט די ידיעה איבער דעם בעפּעהל פון דעם סול-
טאַן הייף איבערגעגעבען רבי צמח, דער רב האָט צוזאַמען-
גערופען אַסיפה, איבערצושמועסען, וואָס עס האָט צו גע-
שעהען.

ביי דער אסיפה האָט רבי צמח דערקלערט, אז דאָס
גלייכסטע איז, ער זאל אויף זיך געהען די גאַנצע שורה...
— איך בין אלט — האָט ער געזאָגט — וויל לאַנג און

מיר נאך באשערט צו לעבען? וואָס וועט מיר דער סולטאַן טהון? טויטען? דערפאַר האָב איך קיין מורא, אויך פאַר ענינים האָב איך קיין מורא, איך בין אלט און שוואַך, עס וועט בוודאי מיט מיר געהמען אַ סוף, נאָך אַינדער עס וועט צו עפעס קומען, די הויפטזאך איז, אז מיין אייניקעל איז פריי און די קהלה וועט שוין בוודאי געפונען אַ וועג, זי אַרויסצו-שיקען פון דעזען בלוטיגן לאַנד און זי צו שניצען פאַר יעדער צרה.

די ראשי הקהל האָבען אפילו צוערשט גאַרנישט געוואָלט הערען פון דעם רבי'ס פלאַן. זיי האָבען ערקלערט, אז עס איז דער חוב פון שושנה'ס חתן, זיך צו שטעלען פאַר איהר.

אַבער רבי צמח האָט זיי נאָר אויסגעלאַכט. דער חתן איז אַ יונגער מענש און וועט פאַר שושנה זאָרגען, וואָס וועט זי האָבען, ווען איך, אלטער מאַן, וואָס איך שטעה שוין מיט אַיין פוס און קבר, וועל בלייבען לעבען, עס איז ליבער אזוי...

זעהענדיג, אז רבי צמח האַרט זיך ביי זיינעם, האָבען די ראשי הקהל מסכים געווען צו זיין פלאַן. אָבער צוגלייך בע-שלאַסען, אלסדינג אַנווענדען, כדי זייער רב צו בעפרייען פאַר שלעכטס.

נאָך עטליכע טעג, ווען דער סולטאַן וועט זיך בערוהיגען, וועט מען פרופען מיט איהם רעדען און איהם געבען געלד, רבי צמח'ן אויסצולייזען.

און אזוי איז עס פּע-בריעבען.

רבי צמח איז נאָך און אָבענד אַריבערגעגאַנגען צום סול-טאַן איז הויף און דאָס געלאָזט מעלדען, אז ער איז דאָס דער, וואָס האָט דאָס יודישע ספרעל אַרויסגע'גנב'ט פון דעם האַרעם... דער סולטאַן מעג מיט איהם טהון, וואָס ער וויל.

דער

ר' סולטאן האָט געהויסען. דעם אלטען א-יניוואַפּען
 א קעלער און שמרענג בעוואכען. דעם אנדערען מאָג זאָל
 זען איהם אַנטהון ענויים, כדי ער זאָל אויסזאָגען, ווי דו אַנ-
 טלאַפּענע אַזו בעהאלטען.

רבי צמח האָט אַלסדינג אַנגענומען באהבה און האָט
 נאָר געבעטען גאָט, צוצוגעהמען זיין נשמה און איהם אויסצו-
 לזען פון אלע צרות. דו הויפטזאך אַזו: אַז זיין אייניקעל אַזו
 געבליעבען ריין און וועט בלייבען א בשר'ע יודישע מאַכטער.

ה

שושנה אין מאַנגער

שושנה האָט עטליכע שעה געשמאק געשלאָפען.
 ווען זי האָט זיך אויפגעחאפט, האָט זי זיך געפיהלט וויע-
 דער ביי דו כחות. אָבער צו גלייך האָט זי פערשפירט אַ
 שטארקען הונגער און נאָך אַ שטארקערען דאָרשט.
 האָטש זי האָט שטארק געציטערט, עס זאָל זי אומי-
 צער נישט זעהען, האָט זי בעשראָסען, אַ ביסעל אַרויסצוקריכען
 פון איהר בעהאלטעניש, אפשר וועט זי געפונען עפּים צו עסען.
 אַזו זי אַזוי געקראַכען אַ שטיק וועג אויף אַדע פּוער, מען זאָל
 זי נישט קענען זעהען.

ביז זי האָט פון דער ווייטענס דערזעהען עפּים גלענצט
 און דו שמראהלען פון דער זון. זי אַזו ווייטער נאָכגעקראַכען
 נאָך דעם גלאַנץ און אַזו צונעקומען צו זייערע לאַרעו
 וואַסער.

שושנה האָט געשטילט איהר דורשט און האָט אויך נישט
ווייט פון וואסער דערזעהען א פּינגענבוים, האָט זי אָנגערניסען
עטליכע פּינגען און זיך פשוט דערקוויקט דאָס האַרץ.

איצט האָט זי זיך אַנידער געלעגט צווישען די ביימער
קלעקען, וואָס זי האָט ווייטער צו טהון. לענגערדיג אזוי דער-
זעהט זי פון ווייטען א שאַטען אין וואסער זיך אַרומדרעהען...

זי קוקט זיך גוט צו און דערקענט, אז דאָרט אין וואסער
באָד זיך אימיצער. צוערשט ווערט זי שטאַרק דערשראָקען.
אפט וועט זי דער מענש דערזעהען. זי וויל זיך שוין וויעדער
בעהאַלטען, ווען עס קומט איהר א נייע מחשבה אין קאָפּ...

אָט דער מענש האָט זינע קליידער איבערגעלאָזט ביים
ברזעג... וואָס וואַלט געווען, ווען זי וואָל שטילערהער צוקריכען
און זי צונעשמען, וועט זי זיך קענען איבערטהון און עס
דארפֿען וואַגען, אַרויסצוקריכען פון איהר בעהעלטעניש.

זי דערקענט נישט פון ווייטענס, צי איז דער באָדענדע
מענש א מאַן, אָדער א פרוי... איז עס א מאַן, איז בוודאי גוט,
וועט זי זיכער קינער נישט דערקענען, אָדער אפילו ווען עס
איז א פרוי, וועט זי זיך אייך קענען פֿערשטעלען.

און זי קלערט נישט פֿיעל, נאָר קריכט אזוי צווישען
די ביימער ביז נישט ווייט פון דעם אָרט, וואו דער באָדענדער
דעהט זיך אַרום אין וואסער.

איצט דערקענט שוין שושנה, אז עס איז א מאַן, אָט ליע
גען זינע קליידער הינטער א בוים, נישט ווייט פון וואסער.

זי וואַרט, ביז דער באָדענדע לאָזט זיך א פּוסעל שווימען.
ווען ער האָט זיך איבערגעדעהט מיט דעם פנים צו דער
אַנדערער זייט, לויפט זי שנעל און חאַפט צו זינע קליידער.

וויססט, אז זי איז בעגנגען א גניבה, אָבער וואָס זאָג
 זי איז דאָך אין אַ סכנה, וועט איהר גאָט מוחל זיין.
 שנעל ווי אַוויקעלטיגער קרעכט זי צוריק צווישען די
 קשאַקעס, וואו זי איז צוערשט געלעגן בעהאלטען. דאָרט,
 בערך 1000 שריט פון דעם אָרט, וואו יענער ליגעט אין וואַסער
 וועט ער זי שוין נישט זעהען. זי טהוט זיך גיך אַנבער.

עס זענען די קלירער פון אַיינגען מאַראַקאָנער, אַמעניש
 פון פראַסטען פאַלק, ווי עס דרעהן זיך אַרום טויענדער פון
 זי און די גאסען און דעם הילף, וועט זי קומעם נישט אויפפאלען.
 שושנה פעררוקט זיך די האָהר הינטער דעם הוט, קומן
 שפּיעגעל האָט זי אפילו נישט ביי זיך. אָבער עס דוכט זיך
 איהר, אז קיינער וועט אין איהר נישט דערקענען, אז דאָס
 איז אַ פרוי... פאר יעדען פאל רייכט זי נאָך אַב דאָס פנים
 מיט אַ בויסעל ערה, עס זאָל אויסזעהן אַ בויסעל שמוציג, וועט
 עס זיין קומעם נישט איינפאלען...

און זי לאָזט זיך מיט פּעסטע שריט געהען צוריק אין
 שטאָדט ארעין.

עס בעגעגענען זי טויענדע מענשען. קומעם פאלט זי
 נישט אויף. ביי אַ ברונען בעטרעכט זי זיך אין וואַסער און זעהט
 אז זי ברויך קומן מראַ האַבען, אפילו איהר אייגענער חתן
 וואָלט זי איצט נישט דערקענט.

צו איהר גרויסער צופריעדענהייט געפונט זי נאָך אין די
 קלירער פערבונדען עטליכע קופערנע מינצען, וועט זי זיך
 קענען קויפּען אַ שטיק ברויט, ווען זי זאָג נאָך לענגער ברויכען
 אַרוםוואַנדערען.

אָבער עס איז נישט נויטיג. אָט דערקענט זי שוין די
 גאסען און וויסט, אז זי איז שוין נישט ווייט פון יודישען
 פּערטעל.

זי וויל אָבער ערשט אַרײַנגען אין די מעהאללאַ, ווען
עס היבט שוין אָן צו טונקלען. אַקשיה אויף אַ מעשה, אפשר
דערקענט זי דער וועכטער פּאַרט.

דרעהט זי זיך אַרום, אַ ביסל אין די גאַסען און אין דעם
באַזאַר, פּרופּט די אויסגעלענטע סחורה, ווי זי וואָלט גע-
וואָלט עפּים קויפּען, אזוי פּערגעהט די צײַט.

ווען די שאַטענס פּון דעם אַווענד הייבן זיך אָן צו
זעצן, קויפט זי אין באַזאַר אַ בינגעל שטרוי און געהט רע-
זאַרט אַרײַן אין יודישען פּיערטעל.

זי קומט דירעקט צו איהר זירע אין הויז, געפונט אָבער
די טהיר פּערהאַקט און שטעלט זיך פּאַר, וואָס עס איז גע-
שעהען...

בוודאי האָט מען איהר זיידען אַינגעזעצט דערפּאַר,
ווייל זי איז ענטלאָפּען. ווער ווייסט, יואָס עס איז מיט איהם
געשעהען. אז דער אלטער טאָן זאָל גאָר זײַן דאָס קרבן פּאַר
איהרעטוועגען. אין דעם האָט זי גאָר נישט געקלערט, אפשר
זאָל זי גאָר צוריק צום סולטאַן...

אָבער זי ווייסט, אז זי וועט איהר זירע נישט קענען
העלפּען. ווער ווייסט, צי לעבט ער גאָר, זי טוו זעהען צוערשט
איהר חתן און הערען וואָס עס איז געשעהען, צי וואָס זאָל
זי זיך אַרײַנלאָזען אומנוסט אין אַ סכּנה.

איהר חתן האָט זיך דערווייל אַרומגעדרעהט אין די
גאַסען אַרום דעם פּאַלאַסט פּון סולטאַן. ווען מען האָט רבי
צמח'ן געברענגט צו פּיהרען, איז ער געוואָהר געוואָרען, אז
שושנה איז שוין אַנטלאָפּען. האָט זײַן וואַרטען קיין שום צוועק
מעהר, און ער איז געגאַנגען צו זיך אַ היים, דאָרט אָבער האָט

ער געהערט, אז מען זוכט אויך איהם, האָט ער מורא בעקומען
צו בלייבען אין זיך געלאָזט געהען צו אַ בעקאנטען בעאלטען.
אויף דעם וועג האָט איהם שושנה בעגעגענט.

דערזעהנדיג זי האָט ער פּערשטאנען, אז ער טאָר
איהר נישט אויסוואַגען דעם אמת, וואָרין זי וועט בשום אופן
נישט וועלען לאָזען, איהר זינדע זאָל לידען פון איהרעמוועגען.

האָט ער איהר בקיצור דערצעהלט, אז ווען מען איז
אין דער קהלה געוואָהר געוואָרען, אז שושנה איז פון דעם
הינדעם אנטלאָפּען, האָט מען רבי צמח'ן אויפגעזעצט אויף אַ
אייזעל און איבערגעשיקט קיין טאנגער. דאָרט אין דער האַפּענ-
שטאָרט, וואו עס קומען יעדען טאָג אַן פיעלע פרעמדע מענשען,
וועט מען איהם גיכער קענען בעהאלטען.

אויך ער, איהר חתן, האָט זיך בעהאלטען און איז גרייט,
דעם אנדערען טאָג גאנץ פרויה אַבצופאַהרען קיין טאנגער. ער
האָט נאָר געוואָרט, מאַמעך וועט זי אַנקומען, איצט טאָר מען
קיין שהיות נישט מאַכען. איבער נאכט מווען זי שוין בלייבען
בעהאלטען אין אַ קעלער. פאר טאָג, ווען מען וועט נאָר עפע-
נען די טהוירען פון דער מעהאללאַ, וועלען זי פירע אַרויס
און אנטלויפען קיין טאנגער.

שושנה האָט איהם געלייכט. האָט זיך מיט איהם בע-
האלטען ביי זינים אַ בעקאנטען. ער איז אַראָב אין אַ טיעפען
קעלער, זי איז געברענגט געוואָרען אויף אַ בוידעס...

און אזוי האָבען זיי פּערברענגט די נאכט אין אַינן ציטערן,
מאָמעך זוכט מען זיי. ער האָט אפילו געוואוסט, אז מען וועט
זיי ביי נאכט נישט זוכען, ווייל דער סולטאן האָט דאָך קיין
איהר זינדען אלס משכונ. אָבער ער האָט מורא געהאט טאָג
דערקענט

דערקענט זי, אז ער האָט זי אָבגענאַרט און וועט דוקא וועלען צוריק צום סולטאַן. דעמאָלט וועט זי רבי צמח'ן נישט קענען העלפען, ווייל ער האָט זיך מודה געווען און דער סולטאַן וועט זיין צוריק רופען נישט מעהר גלייבען, זי אָבער וועט אויך אַיינפאלען פאר אַ קרבן אומזיסט.

דעם אנדערען טאָג פאר הבוקר זענען זיי ביי דעם אַרױם פון דער שטאָרט, שושנה האָט נאָך געטראָגען די פרעטער קלודער און אויסגעזעהען ווי אַ יונגער מאַראַקאַנער. איהר חתן האָט זיך געהאַט פערשטעלט, אזוי ווי געכטען, פאר אַ בעטלער, נישט די וועכער ביים טהויער און אויך קיין אנדערער מענטש וואָלט אין זי דערקענט, ווער דאָס איז.

דער קדוש

עטליכע טעג שפעטער זענען שושנה און איהר חתן אָן געקומען אין טאנגער.

שושנה האָט שוין געווארט מיט דער גרעסער אונגע-דולד, צו קענען זעהען איהר אלטען זידען. זי האָט כמעט גע-טרועבען די איינלען, אויף וועלכע זי האָבען געריטען, אָבער איינעל האָבען שוין אזא טבע, וואָס מעהר מען טרייבט, אַלין לאַנגזאַמער שלעפען זי זיך און אזוי האָט זיך שושנה געכוזט פיל אַ-אַראַדען מיט געדולד, איהער זי האָט דערטרובט דאָס עינער פון איהר ריזיק.

אין טאג'ער האָט איהר דער חתן געמוזט דע-זע-ה-לען
דעם אמת. אָבער נאָר אַ האַלבן אמת.

ער האָט איהר געזאָגט, אז דער סולטאן האָט געלאָזט
איהר זיידען איינזעצן אין הפיסה, ביז ער וועט שווערען, אז
ער האָט נישט גענומען קיין אנטויל אין דעם אנטלויפען פון
זיין אייניקל, און אזוי ווי רבי צמח קאָן אזא שבועה געבען
מיט דעם גאנצען האַרץ, וועט ער באַרד אַרויס פֿרין.

שושנה האָט שוין דאָסמאָל נישט געקענט איהר חתן
גלייבען אויף דעם וואָרט. ווען ער האָט זי שוין איינמאָל אָב-
גענאָרט, אפשר זאָגט ער אויך איצט נאָר אזוי, כדי זי צו בע-
רוהיגען.

האָט זי אָנגעהויבען דרענגען, זי זאָלען צוריק פֿאַהרען
קיין פּעז.

— זאָל זיין מיט מיר, וואָס עס וועט זיין — האָט זי גע-
זאָגט — איך קען עס נישט צולאָזען, אז מיין אלטער זיידע
זאָל ליידען פון מינעטוועגען.

האָט איהר דער חתן געמוזט נאָכגעבען, אָבער ער האָט
אזוי לאַנג געצענערט מיט די הכנות, ביז ער האָט פֿערשטאנען,
אז דערווייל וועט זיך דער גורל פון רבי צמח שוין האַבען
ענטשיידען, אָדער דער סולטאן וועט עטוועדער האַבען פֿער-
געסען אין שושנה און וועט דעם אלטען אַרויסלאָזען פֿרין,
אָדער רבי צמח האָט שוין אָנגעגעבען זיין גשמה צו גאָט...
און איז פֿטור געוואָרען פון אלע צרות.

אָבער לאַנג האָט ער נישט געקענט צעגענען און דער
טאָג איז געקומען, ווען זי בירע האַבען זיך וויעדער גע-
לאָזט רייטען קיין פּעז.

זי האָבען וויעדער געטראָגען די קלמער וואָס אויף דעם
וועג קען טאָנגער, כדי מען זאל זי נישט בעלעסטונגען אויף
דעם וועג.

און נאך עטליכע טעג זענען זי וויעדער געווען אין פען.

דער סולטאן האָט אזוי גיך אין פאָטימא נישט פער-
געסען. לענגער ווי געוועהנליך האָט ער געדענקט אין דעם
שעהנעם יודישען ממדעל און כסדר געפרעגט זינע אינזוכען,
צו האָט זיך דער אלטער יוד שוין מודה געווען.

רבי צמח איז אָבער צוליעב זיין אלטער און די אויפ-
רענגונגען, וואָס ער האָט דערלעבט, שוין געווען אזוי אָבגע-
שוואַכט, אז מען האָט איהם אפילו נישט געקענט נעהמען
אויף דעם פּערהער.

זיין תפלה איז כסדר געווען, נאָט זאל צוריק נעהמען זיין
נשמה, אידער ער וועט נאך שטעהן פאר די ריכטער.

און הקדוש ברוך הוא האָט זיין תפלה צוגעהערט... די
ריכטער האָבען דערקענט, אז אויב מען וועט דעם אלטען
טהון דאָס מינדעסטע, וועט ער עס נישט איבערלעבען, האָבען
זי כסדר געזאָגט דעם סולטאן, אז מען מוז וואַרטען, ביז ער
וועט געזונד ווערען.

און איינמאל, ווען דער סולטאן האָט וויעדער דערהערט
אזעליכע ווערטער, האָט ער זיך אָנגעהויבען ברויערען, אז מען
נארט איהם אָב און געזאָגט, אז ער וועט זיך דעם אנדערען
טאָג מיט זינע אייגענע אויגען איבערצייגען, צו איז דאָס אמת.

גענענדיג דעם סולטאן פאר אַוויילדען רוצח, האָבען
די ריכטער מרא בעקומען. טאָמער וועט ער, האָטשן דער
בעשודונטער

בעשורליגמער איז אזוי שוואך, איהם וועלען אנטהון ענויים
און דערנאך זאגען, אז זיי האבען איהם אָבגעקארט, וועט עס
נאך אויסגעהען צו זייערע קעפּ.

האָבען זיי בעשלאָסען, רבי צמח צו געהמען אויף דעם
פּערהער, נאך אירער דער סולטאן וועט קומען.

און געהמען אויף דעם פּערהער, דאָס האָט אין יענע
טעג געהייסען, אַנטהון די גרעסטע שטערצען, יענער זאָל
זיך מודה זיין...

אָבער נאך אירער זיי האָבען געקענט אויספיהרען זייער
מחשבה איז דעם אנדערען טאָג נאָך פריה געקומען דער
סולטאן אין דער תּפּיסה און זיך געהייסען פּוהרען צו דעם יוד.
די ריכטער האָבען שטארק מורא בעקומען און געפרופּט,
צו מאַכען ווייטערע צענערונגען.

נאָר דער סולטאן האָט פון נאָר נישט געוואָלט וויסען.

— פּוהרט מיך צו דעם פּערפּלוצטען יוד! — האָט ער
געשריעגען — מיט טיינע אַנגענע הענד וועל איך איהם ארויס-
רייסען די נשמה, אויב ער וועט זיך נישט מודה זיין...

האָט מען איהם געפּוהרט צו דעם ארעסטאָמ.

רבי צמח האָט די לעצטע נאָכט געהאט זעהר שווערע
שעהן. ער האָט דערקענט אז זיין לעצטע שעה איז געקומען.
האָט ער געזאָגט ווידוי, געבעטען גאָט, איהם צו בעפּרייען
פון חיבוט הקבר און פון אלע צרות פון גיהנום, ווייל ער
איז שוין גענוג אָבגעקומען אויף דער וועלט, אויך האָט ער
מתפּלל געווען, גאָט זאָל בעשיצען זיין אַהניקעל און זי אָב-
היטען פון אלעם שלעכטען.

און דערנאָך זיך אָנהויבען צו גרייטען צו זיין לעצטער

מינוט...

ער איז נאך געווען ביים פולקען בעוואוסטומן, ווען ער
האָט דערהערט שרייט און דאָס ווילדע קיל פֿון אבזוריות'שען
סולטאַן, ווערעכער האָט נישט אויפגעהערט צו שרייען:
— חמורים! איהר וועט באַלד זעהען, וואו דער פער-
פּלובטער יוד וועט רעדען ווערטער... הא, הא, הא!

רבי צמח האָט פֿירשטאַנען, וואָס עס קומט אַנצט.
— רבוננו של עולם! בעוויו מיר דיין לעצמען חסד
און לאָז מינגע אויגען נישט מעהר אַנקוקען דעם אונמיגען, די
ווילדע חיה אין געשטאַלט פֿון אַ מיגען!
און פֿיהלענדיג, ווי די כחות געהען איהם אויס, האָט
רבי צמח אַנגעהויבען רופען אויף דעם קול:
— שמע ישראל, ד' אלקינו ד'...

דער סולטאַן האָט דערוויל געעפענט די טהור און הע-
רענדיג דעם יוד שרייען, האָט ער זיך צעלאַכט מיט אַ ווילדען
גערעכטער:

— איהר הערט, חמורים, דער יוד שרייט שוין, נאָך
אירער איך האָב איהם גענומען אויף דעם צימבעל... הא, הא.
— „א... ח... דרד!“ — האָט רבי צמח אויסגעשרויענען
און אזוי לאַנג געהאַלטען ביי דער „ד“, ביז די נשמה איז
איהם אויסגעגאַנגען...

ווען דער סולטאַן איז צוגעקומען צו זיין געלעגער, איז
ער דערשראָקען געוואָרען פֿאַר דעם שאַטען פֿון טויט, וואָס
האָט געשוועבט אַבער דעם פנים פֿון דעם נפטר...
— קומט, חמורים, מיר האָבען דאָ נישט מעהר וואָס צו
טהור! — האָט ער געזאָגט און מיטגעשלעפט מיט זיך די
ריכטער.

אין דעם מאָג, ווען אין יודישען פיערטעל האָט זיך
פערשפּרײט די ידיעה אז רבי צמח אין נפטר געוואָרען,
איז שושנה מיט איהר חתן אָנגעקומען אין פעץ.

די ראשי הקהלה האָבען פון דער תפיסה ארויסגענומען
דעם גוף פון דעם קרויז און האָבען געהערט פון די רובמיי, אז
ער האָט אויפגעגעבען זיין נשמה נאָך אירער טען האָט
געזענט פערשוועכען זיין המליגען גוף און איהם טהון עפּום
שלעכט.

טען האָט איהם געברענגט צו קבר ישראל און די גאנצע
קהלה האָט שטארק געטרויערט נאָך רבי צמח.

נאָך דער לוויה האָט שושנה און איהר חתן צום צווייטען
מאָל פערלאָזט פעץ און זענען אָנגערומען אויף דעם זעלבן
אופן ו פרייהער קיין טאָג.

דאָרט האָבען זיי נאָך אַ צײַט חתונה געראט אין זייער
ערשטער זיין האָט בלקומען דעם נאָטען ציח, צום אַנדערען
פון דעם קרויז...

צווייטע אויבליאגע

פון די 4 סעריעס ערצהלונגען

1 סעריע: היסטארישע ערצהלונגען:

1. דער פאלשער משיח.
2. דער פויבסט אלחנן.
3. איין נאכט קעניג.
4. די יודישע פאהן פון פראג.
5. ר' אייזיק ר' יעקעלס שוהל.
6. דער רמ"א און דער בישאף.
7. דער שפדלן פון וויען.
8. דער קדוש.
9. די טערקען פאר די מויערען פון וויען.
10. יהודה המאמין.
11. דער נדר.
12. על נהרות בבל.
13. רבי מנשה בן ישראל.
14. דעם סולטאנ'ס לייבארצט.
15. רבקה אברבנאל.
16. אין די טעג פון דער אינקוויזיציע.
17. שבת ראפטום.
18. שפרינצה וויטאל.
19. די גרויזאמע אינטריגע.
20. נאפאלעאן - און דער יודישער רענדאר.

ריע: חסידישע מעשיות, לעגענדען און פארענליכע מעשיות:

1. דער סולטאן - און דוד המלך.
2. תנחת המתים.
3. דער ז"ו-ניק.

4. דער בייזער רבי יואל.
5. דער רויבער דאבאש.
6. געוואלט ברענגען משיח'ן.
7. די פאמיליע אריאל.
8. דער לולב.
9. ארץ-ישראל-ערד.
10. ברוידער און שוועסטער.
11. דאס יודישע הארץ.
12. די משומדת.
13. די קראנקענשוועסטער.
14. שמשון הגבור.

III סעריע: ערצהעלונגען פון דער וועלט-מלחמת.

1. פערגראבענע זילבער-רובעל.
2. דער שפיאן.
3. דער גייסעל.
4. קאזאקען קומען.
5. צווייעט און צושפרייט.
6. פון טויט לעבעדיג.
7. דער געפאנגענער.

פרייז פון יעדען העפט 20 גר.

IV סעריע: קרימינאל-געשיכטען:

1. דער קאמף מיט די שדים.
2. דער שווארצער פערברעכער.
3. דער עקספרעס.
4. דער פערשטעלטער דעטעקטיוו.
5. דער איידים א מערדער.

◆◆ ניי ערשינען ◆◆

6. די 6 נאפאלעאן-בילדער.

פרייז פון יעדען העפט 30 גר.

25030